

ยวณาคดฉลยพล

คำให้การชาวอังวะ

พิมพ์แจกในงานศพหม่อมเอม

ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา

พ. ศ. ๒๔๕๘

พิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญผล ถนนเจริญกรุง

บรรณคดีดลยพล

คำให้การชาวอังกะ

พิมพ์แจกในงานศพหม่อมเอน

ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยทราภพฤคมิชานา

พ.ศ. ๒๔๕๘

พิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญผล ถนนเจริญกรุง

(๒)

พระสมุทวชิรญาณหลายเรื่อง แต่ไม่คิดต่อกัน เป็นคำให้การคนนั้นบ้าง คำให้การคนนั้นบ้าง ว่าด้วยการอย่างนั้นบ้าง ว่าด้วยการอย่างนั้นบ้าง จะพิมพ์รวมเป็นเรื่องเดียวกันไม่เหมาะดี จึงเป็นหนังสือต่างเรื่องแยกกันอยู่ แลยังหาได้ พิมพ์ ให้แพร่หลายไม่.

บัดนี้หม่อมเจ้าธานีวงศ์ ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา กับหม่อมเจ้าน้อง ๆ แลหม่อมเจ้าที่เป็นนิตดาหม่อมเอน จะทำศัพหม่อมเอน ประสงค์จะพิมพ์หนังสือแจกตั้งเรื่อง ๓ มาหรือกรรมการหอพระสมุทวชิรญาณ กรรมการเห็นว่าเมื่อเร็ว ๆ นี้ไม่ช้านัก พระยาเจริญราชชน (มีน เถาหเสวชฐี) ได้รับหนังสือเรื่องคำให้การชาวกรุงเก่าฉบับหลวงไปพิมพ์แจกเมื่อทำศัพหม่อมผู้มารดาเรื่อง ๓ ได้ทราบว่ามีผู้ที่ได้รับแจกไปอยู่ข้างจะพอใจ ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในคำนำหนังสือนี้แล้วว่า คำให้การพม่าที่ไทยเราจับได้ก็มีอยู่ จึงเห็นสมควรจะเอาออกพิมพ์ในคราวนี้ให้คิดต่อกันไป ให้ปรากฏว่าไม่ใช่แต่พม่าได้ ไทยเราไปถามฝ่ายเดียว หม่อมเจ้าธานีวงศ์เห็นชอบด้วย กรรมการจึงได้เลือกคำให้การของนายพลชาวอังวะคน ๓ ซึ่งไทยจับได้เมื่อในรัชกาลที่ ๓ ให้พิมพ์เป็นของแจกในงานศัพหม่อมเอน.

นายพลพม่าผู้ให้การนี้ ชื่ออาประระกามะนี หรือ อาประระคามะนี มีชื่อปรากฏในหนังสือพระราชพงษาวดารของเราหลายแห่ง แต่มีบางแห่งเรียกว่า “มะยู่หฺน” บ้าง “ไปมะยู่หฺน” บ้าง คำว่ามะยู่หฺนภาษาพม่าเป็นยศ

เจ้าเมือง ไปมะยง่วน คือ ไปมะยง่วน หมายความว่าเจ้าเมืองผู้เป็น
นายพล คำข้างหลังทั้ง ๒ น เห็นจะเป็นคำคนพื้นเมืองเรียก อย่าง
ไทยเราเรียกว่า “เจ้าคุณ” หรือ “เจ้าคุณแม่ทัพ”

ประวัติของอาประกำระหนึทปรากฏในพระราชพงษาวดารนั้น เดิม
อาประกำระหนึทคนนี้เป็นขุนนางอยู่เมืองอังวะ ครั้นเมื่อสมเด็จพระเจ้าตาก
จุดศักราช ๓๓๒๕ พ.ศ. ๒๓๐๕ สมัยในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าสุริยามรินทร์
ครองกรุงศรีอยุธยา พระเจ้ามังดอผู้เป็นราชโอรส แต่ได้ครอง
ราชสมบัติสืบสันตติวงศ์พระเจ้าอดองพญา ให้ตั้งจางเมงซ่อง แด่มังมหานระ
ทากับอาประกำระหนึท กุมกองทัพเข้ามาตีเมืองเชียงใหม่ ซึ่งในเวลาด
นั้นดูเหมือนจะเป็นอิสระอยู่ เมื่อได้เมืองเชียงใหม่แล้ว พระเจ้าอังวะจึง
ตั้งให้อาประกำระหนึทเป็นมะยง่วน ผู้สำเร็จราชการเมืองเชียงใหม่ต่อมา
ตั้งแต่นั้นเมื่อพม่ายกกองทัพเข้ามาตีเมืองไทยคราวใด อาประกำระหนึทได้เป็น
นายพลคุมพวกเมืองเชียงใหม่มาช่วยรบด้วยทุกคราว ตลอดมาจนถึงกรุง
กรุงธนบุรี. เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จขึ้นไปตีเมืองเชียงใหม่ครั้งที่ ๒
เมื่อสมเด็จพระเจ้าตาก จจุดศักราช ๓๓๓๖ พ.ศ. ๒๓๑๗ พระบาทสมเด็จพระพุทธ
ยอดฟ้าจุฬาโลก ยังเสด็จดำรงพระยศเป็นเจ้าพระยาจักรีเป็นแม่ทัพนำ
ครั้งนั้นพม่าแต่งให้พระยาจำบ้าน กับพระยาภาวดีระ ซึ่งเปนหัวหน้า
พวกชาวเชียงใหม่ คุมพลลงมาต่อสู้กองทัพกรุงธนบุรี พระยาจำ
บ้านกับพระยาภาวดีระกลับมาสามีภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา
โลก เข้าสมทบกองทัพไทยด้วยกันยกขึ้นไปตีเมืองเชียงใหม่ กอง

ทัพไทยคือได้เมืองเชียงใหม่ อาปะระกามะนี้แต่พวกพม่าเสียเมืองแก้วก็พา
กันถอยหนีขึ้นไปตั้งมั่นอยู่นเมืองเชียงแสน แลยังได้มารบกวณหัวเมืองข้าง
ฝ่ายเหนือต่อมาอีกหลายคราว จนรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร เมื่อปี

มแมนพศก จุติศักราช ๓๓๔๗ พ.ศ. ๒๓๓๐ พระเจ้าอังวะประตุงส่งกองทัพพม่า
มาเพิ่มเติมเข้ามาสมทบกองทัพอาปะระกามะนี้ ให้ยกลงมาตีเมืองฝางใน

มณฑลพายัพ ในเวลานั้นพวกชาวมณฑลพายัพเอาใจมาเข้าข้างไทยเสีย
หมดแล้ว อาปะระกามะนี้เกณฑ์กองทัพผู้คนพลเมืองก็พากันหลบเดือม

ระดำระดำย ครั้นกองทัพพม่าที่มาจากเมืองอังวะไปตั้งอยู่เมืองฝาง ทาง
เมืองเชียงแสน พวกชาวเมือง มีพระยาแพร์ (มังไชย) พระยายอง แด

พระยาเชียงรายเปนหัวหน้า เห็นได้ที จึงระดมตีพวกพม่าที่ยังเหลือ
อยู่ จับได้ตัวอาปะระกามะนี้ส่งลงมาถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอด

ฟ้าจุฬาโลกนกรุงเทพมหานคร ฯ จึงได้โปรดให้ถามคำให้การทัพพ น
คำให้การของอาปะระกามะนี้ เมื่อถามจะเป็นก็ค่อนก็เรออย่างทราบ

ไม่ได้ เพราะหอพระสมุดได้ค้นฉบับไว้แต่ค่อนที่เล่าถึงพงษาวดารพม่า
ค่อนเดียว จำนวนภาษาไทยที่เรียบเรียงคำให้การอาปะระกามะนี้ ผู้

ใดจะเรียบเรียงไม่ทราบ แต่เรียงดี ถึงมีลายพระราชหัตถ์พระบาทสมเด็จพระ
เจ็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนไว้ ในสมุดค้นฉบับดังนี้ว่า :—

“ สมุดนี้เป็นสมุดเก่า จำนวนเก่า เรียงแต่ครั้งแผ่นดินพระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ใครเรียงไม่รู้เลย แต่เห็นว่าถูกต้อง
ที่ใช้ แก่ กับ ถึงจะมีคำที่ไม่ควรใช้ บุตรสาว พระวธู ถูกเจ้า

อยู่บ้างก็ดี คำว่า กับ กับ กับ กับ ถี่ไป อย่างหนังสือทุกวันนี้ไม่
 เห็นมีเลย ใช้ กับ แด แก่ ถูกทุกแห่ง ให้อาดกษณคัดไว้เป็น
 ตัวอย่าง แด้วส่งสมุคคินมา สมุคคินมิใช่สมุคคิน เป็นฉบับ
 เขาตอกเมื่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า ฯ ตอก ”

การที่มิรวบรวมหนังสือเก่าอันดัดแปลงให้แพร่หลาย ดังเช่นหม่อม
 เจ้าซึ่งเป็นบุตรธิดาแตงกตาของหม่อมเฮม ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุน
 พทยดาภพฤมิตาตา รับพิมพ์หนังสือเรื่องคำให้การชาวอองวะเล่มนี้
 ย่อมเป็นการกุศลประกอบด้วยสารประโยชน์หลายประการ ซึ่งกรรมการ
 ได้แสดงไว้ให้ปรากฏในคำนำหนังสือเรื่องอื่น ๆ แด้วหลายครั้ง แต่การ
 พิมพ์หนังสือเล่มนี้ กรรมการเชื่อว่าบรรดาผู้ที่ได้รู้ประวัติในการศัพของ

หม่อมเฮมคงจะพากันอนุโมทนาต่อการกุศล เป็นส่วนพิเศษอีกสถาน ๓
 หม่อมเฮม ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพทยดาภพฤมิตาตา
 เป็นธิดาหลวงวรศักดิ์กตาศิลา (ตาด) ซึ่งเป็นเจ้ากรมในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 ชั้น ๒ กรมหลวงวรศักดิ์กตาศิลา ผู้พัฒนการสวัสดิ์ เกิดเมื่อณวัน

๓ ๓๐ ค่ำ บัษวตศก พ.ศ. ๒๔๐๗ ได้เข้าไปอยู่ในพระบรมมหาราชวัง

แต่ยังเยาว์ จนมาได้เป็นหม่อมห้ามในกรมขุนพทยดาภพฤมิตาตาแต่
 เมื่อก่อนได้ทรงรับกรม ในเวลาเมื่อจะเสด็จออกไปรับราชการในสถาน
 ทูตที่กรุงลอนดอน หม่อมเฮมจึงได้ โดยเสด็จออกไปด้วย ได้ ไป
 อยู่ในยุโรปประมาณ ๒ ปี จึงตามเสด็จกรมขุนพทยดาภพฤมิตากลับ
 เข้ามากรุงเทพฯ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนา

(๖)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตติยจุลจอมเกล้าแก่หม่อมเอม ภาย
หลังต่อมาพระราชทานเลื่อนชั้นเป็นชั้นตติยจุลจอมเกล้า หม่อมเอมมี
หม่อมเจ้าซึ่งเป็นโอรสธิดารวม ๓๓ องค์ คือ :—

๑ หม่อมเจ้าหญิงประวาศส์สวัสดิ์ ประสูติที่ตลอนดอน ภายหลัง
ได้เป็นชายา พระเจ้าพญาเซอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช แด่
ซึ่งพักขยับเมื่อบิดาถึงวาศก พ.ศ. ๒๔๔๕ ก่อนกรมขุนพิทยธำมณีธาดา
แด่หม่อมเอม มีโอรสธิดา คือ

ก หม่อมเจ้าหญิงวิมลบัณฑุรา

ข หม่อมเจ้าหญิงนิวาศส์สวัสดิ์

ค หม่อมเจ้าชายประสับศรีจักรประวาศ์

๒ หม่อมเจ้าชายธานีวัต ได้ไปเล่าเรียนในยุโรปกลับเข้ามา
บัตินได้เป็นเสวกเอกรับราชการในตำแหน่งราชเลขานุการ ในสมเด็จพระบรม
ราชินีพระพันปีหลวง

๓ หม่อมเจ้าชายฉัตรมงคล ได้ไปเล่าเรียนในยุโรป บัต
นเป็นนายพันตรี ผู้บังคับการกรมทหารบกช่างที่ ๑

๔ หม่อมเจ้าหญิงสุนนมาดย์ เป็นชายา พระเจ้าพญาเซอ กรม
หลวงนครไชยศรีสุรเดช มีโอรส คือ

ก หม่อมเจ้าชายนิทัศน์นาร

๑ หม่อมเจ้าชาย

ยังไม่มีนาม

๕ หม่อมเจ้าชายวารเชตมณเฑียร

ชั้นชพฤกษย์

๖ หม่อมเจ้าชายนักษัตราร

๗ หม่อมเจ้าชายรัชฎาภิเศก

เวลานี้กำลังเรียนการช่างอยู่ใน

ประเทศอังกฤษ

๘ หม่อมเจ้าหญิงสืบพันพารเสนอ

๘ หม่อมเจ้าหญิงเสนอมภาค

๓๐ หม่อมเจ้าชาย

ชั้นชพฤกษย์

๓๑ หม่อมเจ้าชายทวรัชฎาภิเศก

๓๒ หม่อมเจ้าชายมรรัชฎาภิเศก

๓๓ หม่อมเจ้าหญิงอภิศักดิ์มาคม

หม่อมเอมมีอาการบ่วยเรี ธรังมาช้านาน

ที่สดถึงอนิจกรรมเมื่อ

ปีมแมพคก พ.ศ. ๒๔๕๐

กำหนดอายุได้ ๔๓ ปี ๕ เดือน

ในเวตา

กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดายังมีพระชนม์อยู่

กำลังทรงปรารภที่จะทำการ

ศพหม่อมเอม

กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดาเองก็คงตนจับมีอาการประชวร

ตตอดมา ไม่สามารถที่จะทรงจัดการศพให้สำเร็จได้

จนสิ้นพระชนม์

เมื่อณปีฉดฎเบญจศก พ.ศ. ๒๔๕๖

แต่ได้พระราชทานเพลิงพระศพไป

ก่อน ส่วนศพหม่อมเอมจึงยังค้างอยู่กับเรือน

หม่อมเจ้าซึ่งเป็นบุตรธิดาแต่

นิตดา ประกอบด้วยความกตัญญูกตเวที

แต่มีความสามัคคีช่วยกันทำ

การปลงศพหม่อมเอมให้สำเร็จตตอดไปตามประเพณี

นับว่าได้ทำหน้าที่

อันสำคัญของท่านผู้เป็นบุพพการให้สำเร็จตตอดได้

ถึงว่าหม่อมเจ้าที่เป็น

(๘)

บุตรีตาแก่นิตดาของหม่อมเฮม จะมั้นหมายเป็นผู้ใหญ่แล้วบ้าง ยัง
เด็กบ้าง แด่ที่สุดก็ไปคิดการเด้าเรียนในต่างประเทศมีอยู่ในเวลานี้บ้างก็จริง
แต่ทุกองค์คงจะได้รับอนุโมทนาสาธุการของคนทั้งหลาย บรรดาได้ทราบ
ความดีที่ได้ช่วยกันทำศัพให้หม่อมเฮมในครั้งหน้ทวไป มิได้มีทักแค้น

กิ่งวงฟ้าฟาก

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๓ พฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

WORLD LIBRARY

คำให้การชาวอังวะ

๑ ข้าพระพุทธเจ้า มะยห่วน ขอพระราชทานทำกฎหมายเหตุแต่
ข้าพระพุทธเจ้าจำได้ทุกเกล้า ๆ ถวาย แต่ครั้งบทรเจ้าอาทิตย์ได้เสวยราช
สมบัติเมืองรัตนบุรีอังวะ แต่ก่อนเมืองหงสาวดีชนแก่เมืองอังวะเมื่อศักราช
ได้ ๓๐๘๘ ปี เจ้าเมืองรัตนบุรีอังวะจึงตั้งสาอ่องไปเป็นเจ้าเมือง ให้
นายแซงหมุกกรมช่างเป็นปลัดเทียบกายเมืองหงสาวดี ราษฎรทั้งปวงเป็น
ใจรักใคร่ นายแซงหมุกคิดกระบวน จับเอาตัวนายสาอ่องฆ่าเสีย นาย
แซงหมุกจึงขึ้นเสวยราชสมบัติเป็นเจ้าเมืองหงสาวดี ตั้งให้น้องชายคนหนึ่ง
เป็นพระยาอุปราชา เป็นแม่ทัพเรือขึ้นไปคเมืองรัตนบุรีอังวะ น้องชาย
คนหนึ่งตั้งให้เป็นพระยาทะเล เป็นแม่ทัพบกยกขึ้นไปคเมืองรัตนบุรีอังวะใน
ปีนั้น ต่อมเมืองรัตนบุรีอังวะ ๓ ปี จนถึงศักราชได้ ๓๑๑๕ ปีจึงได้
เมืองอังวะ แล้วพระยาอุปราชาจึงเอาตัวเจ้าเมืองอังวะแต่ญาติวงศ์ไป
เมืองหงสาวดี แต่พระยาทะเลกับทะเลบ้านอยู่ในเมืองอังวะ ชำระกิจการ
บ้านเมืองได้ความว่า ช้องเจยะมั่งตองช่องส้มผู้คนสืบสืบบ้านประมาณคนดีพัน
ห้าพัน เอาคนตาตึงค่ายที่มุกไซโบ พระยาทะเลกับทะเลบ้าน ใช้
ให้นายกองคุมไพร่พันห้าร้อยไปสืบข่าว พบคนมั่งตองหนึ่งทางอยู่ที่บ้านนอก
สุด ไกลกันกับมุกไซโบทาง ๘๐๐ ได้รับกัน รามัญแตกกลับไป

เมืองอังวะ พระยาทะเลเกณฑ์ให้ทะเลบ้านเปนมัทพ กับกะตุก
 หุ่นคอต่ออกะละโบ ประมาณคนรามัญห้าพัน พม่าหมื่นห้าพัน เปน
 คน ๒ หมื่น ยกไปล้อมมุกไซโบสิบห้าวัน ฝ่ายกองทัพรามัญขาด
 เสบียงอาหาร ฆ่ากระบือวัวกิน อตอยากเปนอันมาก มังตอง
 ยกกองทัพออกตีที่พราหมัญแตกหนีไปเมืองอังวะ มังตองจึงเกณฑ์ให้ตามไป
 แต่เข้าจนควนเที่ยง ได้เครื่องสำตราวุธเปนอันมาก แล้วพระยา
 ทะเลเกณฑ์ให้ทะเลบ้าน อำมาตย์กะตุกหุ่นคอต่ออกะละโบ กับรามัญห้าพัน
 พม่าห้าพันให้รักษาเมืองรัตนบูรอังวะ พระยาทะเลเก็บเอาเครื่องอาวุธปืน
 ใหญ่ปืนน้อย ครอบกริวไพร่พล ลงไปเมืองหงสาวดี ทาง
 เรือใกล้กับเมืองอังวะสิบวัน มังตองจึงให้แมงตะแมงซ้อง ไพร่
 พันห้าร้อยยกไปกองหนึ่ง เส้นัดหุ่นกับไพร่ พันห้าร้อยยกไปกองหนึ่ง เปน
 คนสามพัน ไปกวาดค่อนไต่ไพร่พลเมืองสิบสี่เมืองอยู่ในแขวงอังวะแต่เมือง
 หนึ่ง ๆ ประมาณคนพันหนึ่ง สองพัน สามพัน สี่พัน ห้าพันบ้าง เข้ากัน
 แต่พลเมืองเปนคนสองหมื่น ได้บ้านในแขวงเมืองอังวะทางใกล้กับมุก
 ไซโบ ทางวันหนึ่งสองวันสามวันบ้าง ยี่สิบบ้าน ๆ หนึ่งได้คนร้อย
 หนึ่ง สองร้อย สามร้อย สี่ร้อย ห้าร้อย พันหนึ่งบ้าง แต่บ้าน ไต่ไพร่
 หมื่นหนึ่งเข้ากันทั้งเมืองแถบนั้น แต่กวาดค่อนเกณฑ์มาได้เป็นคนสาม
 หมื่น ซ้ายอยู่สิบห้าวัน ครั้นกองทัพกวาดคนมาถึงมุกไซโบสามวัน ให้
 เร่งยกกองทัพไปล้อมเมืองอังวะ มังตองจึงให้เสนาบดีแมงตะแมงซ้องเปน
 แม่ทัพนำ กับแซงแนงโบ ไพร่หมื่นหนึ่ง แมงมหาเสนาบดี เส้นัด
 หุ่นเปนไปชุกแม่ทัพหลวง มองระบุตรมังตอง กับคนสองหมื่นบังคับทัพ

ทั้งปวง ยกไปล้อมเมืองอังวะ รบกันห้าวัน ตะละบ้านแตกหนีออก
จากเมืองอังวะ ไปตั้งมั่นรับอยู่เมืองเปเรไตเมืองอังวะลงมาทางเจ็ดคันทัน
มั่งตงจึงให้มองระผู้บุตรหนึ่งเมืองอังวะอยู่ ๗

๑ ครั้นศึกกราชไต ๓๓๓๕ ปีเดือนห้า เจ้าเมืองหงสาวดี จึงให้พระยา
อุปราชาน้องชาย เปนแม่ทัพ กับตะละบ้าน กระตุกหัวนคอถ่อกระโตะโบ
เปนกองนำ ยกทางบกทางเรือชนมาล้อมเมืองอังวะ มองระไซให้
คนถือหนังสือไปถึงมั่งตงผู้เปนบิดา ว่ารามัญยกกองทัพพดทหารขึ้นมา
ล้อมเมืองอังวะไว้เป็นอันมาก อ่องเจยะมั่งตงจึงเกณฑ์ให้ยกกองทัพมา
ช่วยรบรามัญซึ่งล้อมเมืองอังวะไว้ นั้น เปนสามทาง ๆ ควันออกให้แมงตะ
แกกับไพร่สองพันเปนกองนำ ให้เจ้าคองอู้องมั่งตงกับไพร่พันหนึ่ง เปน
แม่ทัพยกมาทางบกทางหนึ่ง แต่มุกไซโบไปเมืองอังวะไกลกันทางสองคันทัน
สามวัน ทางน้ำเปนเรือใหญ่ร้อยห้าสิบลำ พร้อมไปด้วยปืน
ใหญ่ปืนน้อย เครื่องศาสตราอาวุธลูกกระสุนดินประสิว จึงให้มะโย
ดาวุทมิตรา ไปกับไพร่สองพันห้าร้อยกับเรือแปดสิบห้าเปนกองนำ อรรค
มหาเสนาธิบดีเสนาบดีหัวน กับไพร่พันห้าร้อย กับเรือเจ็ดสิบห้า เปน
แม่ทัพยกลงมา ครั้นนั้นทางบกทางเรือควันคกควันออกเปนเรือร้อยห้าสิบ
ห้า คนหมื่นหนึ่ง จากแต่มุกไซโบทางแปดร้อย ถึงตำบลบ้านจอกยกของ
กองทัพเรือรามัญประมาณร้อยเศษ นายทัพนายกองส่งรามัญไพร่พด
ทหารประมาณหมื่นเศษ ได้รับกันกับกองทัพพม่าทั้งบกทั้งเรือช้ายูทัน
สิบห้าวัน กองทัพตะละบ้านอำมาตย์ซึ่งเปนมแม่ทัพเรือแตกหนี ถอย
ทัพลงไปล้อมเมืองอังวะ กองทัพพม่าติดตามลงไปตีเมื่อศึกกราชไต ๓๓๓๖

ปี เดือนหกชนดับห้าค่ำ พระยาอู่ปราชา สมิกรมัญ นายทัพนายกอง
ซึ่งล้อมเมืองอังวะนั้นแตกถอยทัพไปตั้งมั่นรบอยู่ณเมืองเปร ฯ

๑ เมื่อศึกราชไต้ ๓๓๓๖ ปี เดือนหกแรมดับห้า เวลาร้ายเกิดพยุ
ฝนท่าใหญ่ตก พายุพัดมาในวันเดียวกันนั้น ๑๖ หน ผ่าตงที่เสาศิคระถาน
แผ่นทองเขียนเบญจอักษรให้ ชื่อนามเมืองในประศูเมืองหนึ่ง ผ่าเส้าเบญจ
พาศข้างคั้น ที่ ๒ ผ่าซุ้มประศูปราสาท ที่ ๓ ผ่าคั้นแคในวัง ที่ ๕ ผ่า
ตงที่มขปราสาท ที่ ๕ ผ่าตงหอกกลาง ที่ ๖ ผ่าเส้ากุฎี ที่ ๗ ผ่าพระ
เจดีย์ ที่ ๘ ผ่าพเนียบข้างที่ประศูหอจัน ที่ ๘ ผ่าตงซุ้มประศูเมือง ที่
๓๐ ผ่าตงที่สระในวัง ที่ ๓๓ ผ่าตงที่เรือนไฟในเมือง ที่ ๓๒ ผ่าคั้นศาล
ในเมือง ที่ ๓๓ ผ่าคั้นโพธิ์ในเมือง ที่ ๓๕ ผ่าคั้นมขามบ้อมในเมือง
ที่ ๓๕ ผ่าตงที่กระถานแผ่นทองที่จากฤกบิตไว้ตรงหน้าประศูวัง แต่ครั้งมังถอง
ได้เป็นเจ้า สร้างปราสาท ตั้งกำแพงเมืองปีเดือนวันคืนที่จากฤกคัก
ราช ๓๓๓๕ ปี เดือนดับสองชนค้ำหนงนหนก ๑๖ มังถองจึงหาเสนาบดี
พราหมณปโรหิตโหราพฤคมาตย์มา มังถองจึงถามว่า พายุพัด
ที่เมืองมุกไซ ไบวันเดียวแต่ควันบายไปจนเย็น ๑๖ หน ดังนี้ ผู้ใดใครได้
พบเห็นเหตุผลเป็นประการใดบ้าง โหราพราหมณปโรหิตทำนายว่า มัง
ถองจะมีบุญญาธิการ จะได้ปราบยุคเข็ญซึ่งเป็นเสี้ยนศัตรูอยู่แก่เมืองอังวะ
จะพ่ายแพ้เป็นมั่นคง มังถองจึงว่าถ้าตั้งหนศึกราชไต้ ๓๓๓๖ ปีเดือน ๗ ชน
๓ ค่ำ มังถองจะยกทัพทั้งบกทั้งเรือ กับเสนาบดีแสนนายไฟร์ซึ่งอยู่
ในเมืองมุกไซ ไบ แดเมืองอังวะเป็นคนสามหมื่น ให้มอระผู้บุตร
เป็นทัพหน้า มังถองเป็นทัพหลวง ยกดงไปรบเมืองหงษาวคณเดือน

ขจิตแรมสิบสองค่ำ มงระบุตรมังดองซึ่งเปนกองทัพนำยกไปก่อน ได้
 รบกันกับกองทัพรามัญพระยาอุปราชาน้องเจ้าเมืองหงสาวดีที่เมืองเปร แต่
 เดือนเจ็ดแรมสิบสองค่ำที่หนึ่ง กองทัพพระยาอุปราชามังรามัญทั้งปวง
 แยกหน้ถอยหลังทัพลงไปตั้งรับอยู่ ณเมืองย่างกุ้ง แต่ทัพมังดองตั้งทัพ
 อยู่ณเมืองเปร มงระซึ่งเปนทัพหน้าคิดพันตามกันลงไปรบที่เมืองย่างกุ้ง
 แตะณเดือน ๓๓ ข้างแรมในบั้นนี้ ครนเมื่อศักราชได้ ๓๓๓๗ ปีเดือนหกแรม
 ๕ ค่ำ พระยาอุปราชามังรามัญแตกจากเมืองย่างกุ้ง ไปตั้งมั่นอยู่
 ณเมืองเสียง มังดองยกลงมาอยู่ณเมืองย่างกุ้งที่หนึ่ง ให้กองทัพ
 นำมองระบุตร เปนไปชุกแม่ทัพหลวง กับเสนาบดี เสนัดหัวน
 แมงตะแมงฆ้อง นายทัพนายกองทั้งปวง ยกไปตีเมืองเสียงแต่เดือน
 เจ็ดข้างแรมได้ ๓๓ เดือนได้เมืองเสียง แล้วพร้อมทัพกับมังดองที่เมือง
 เสียงนั้น แล้วมังดองกับมองระบุตรกับเสนาบดีนายทัพนายกองทั้งปวงยก
 ไป มังดองให้ตั้งเมืองที่ตำบลบ้านเจตุวรรตี ทางไกลกันกับเมืองหง
 สาวดี ๕๐ เส้น พระยาหงสาวดีให้อามาตย์ผู้ใหญ่เอาเครื่องบรรณาการ
 ออกมาให้แก่มังดอง แล้วเจรจาความเมืองกันว่า พระยาหงสาวดี
 จะเอาบุตรมาให้แก่มังดอง ๆ จึงตั้งว่าอย่าเพื่อให้กองทัพทั้งปวงล่วงเข้าไปตี
 เมืองปะโก๊กก่อน ครนถึงศักราชได้ ๓๓๓๗ ปีเดือน ๕ ขึ้น ๕ ค่ำ เจ้า
 เมืองหงสาวดีเอาบุตรอายุ ๓๗ ปีมาให้แก่มังดอง แล้วพระยาอุปราชา
 พระยาทะเลสุน้อง ตะละบ้านผู้หลานพระยาหงสาวดี ตีเคียนพระยา
 หงสาวดีว่า ทำไมจึงเอาลูกสาวไปยกให้แก่มังดอง พระยาพิจะ
 ออกไปเป็นขามังดองก็ออกไปเถิด แต่ข้าพเจ้ากับเสนาบดีทั้งปวงจะสู้

ว่าจะตายในเมือง   พระยาหงสาวดีจึงว่า   เมื่อแต่พระยาอุปราช
 พระยาทะเล   ทะตะบ้าน   มียอมให้เมืองเป็นขามังดอง   เสียถูก
 สาวกหนึ่งก็แล้วไปเกิด   พระยาหงสาวดีก็ตั้งกรมรบกับมังดอง
 จึงตั้งแก่นายทัพนายกองทั้งปวงว่า   พระยาหงสาวดีเสียสัตย์แล้ว   กัด
 จะทำสงครามรบกันกับเราอีกเล่า   จึงสั่งให้นายทัพนายกองทั้งปวงเร่งเข้า
 ล้อมเมืองหงสาวดีประมาณ ๓๕ วัน   ไพร่พดเมืองทั้งปวงซึ่งอยู่น่าที่เชิง
 เทนเมืองหงสาวดี   ก็เป็นใจด้วยมังดอง   จุดเพลิงทงเชือกถงมารับ
 กองทัพฆ่าเข้าไปในเมือง   จับได้พระยาหงสาวดี   พระยาอุปราช
 พระยาทะเล   แดเสนาบดีได้ในเวลากลางคืนวันนั้น   ศักราชได้ ๓๓๓๘
 ๘ เดือน ๖   มังดองจึงพาเอาพระยาหงสาวดี   แดญาควงษ์   ทั้ง
 เกรียงยศบริวาร   กัดขบหนีไปเมืองมุกไซโบ   ครั้นถึงเมืองมุกไซโบ
 แล้ว   มังดองจึงเลยพระยาหงสาวดีทั้งบุตรภรรยาเสนาอำมาตย์ไว้ให้
 อยู่เป็นสุข ๆ

๐ ครั้นศักราช ๓๓๒๓ ๘ เดือน ๓ แรม ๓๐ ค่ำ   มังดองจึงเกณฑ์
 มอญระผู้บุตร   กับอำมาตย์ ขอมแงตระราชา   แมงตะแมงฆ้อง   กับ
 ไพร่สองหมื่นเป็นกองนำ   มังดองเป็นทัพหลวง   กับไพร่สามหมื่น
 ทั้งทัพหน้าทัพหลวงเป็นคนห้าหมื่น   ยกเข้าไปกรุงทวารวดีศรีอยุธยา
 ถึงณเดือน ๕ ขึ้น ๓๕ ค่ำ   มาถึงเมืองเปรเปนครตุม   มังดองหยุดทัพ
 อยู่ที่เมืองเปร   มังดองจึงยกเอามอญระผู้บุตรมาไว้ในกองหลวงด้วย   มัง
 ดองจึงเกณฑ์ ให้แต่แมงตระราชา   แมงตะแมงฆ้อง   กับไพร่สองหมื่น
 ลงไปแรมทัพอยู่เมืองย่างกุ้ง   ครั้นสิ้นเทศกาลตมถึงณเดือน ๓๓ มังดอง

มอกระ ยกทัพออกจากเมืองเปร มาถึงเมืองย่างกุ้งณเดือน ๑๒
 มังดองตั้งให้แมงตะเฆงชอง กับไพร่สองหมื่น เปน
 กองนำไปตีเมืองทวาย มังดองแต่งกำปั่น ๔ ลำ กับเรือรบทะเล ๕๐
 ลำ บรรทุกเสบียงอาหารกับคนหมื่นหนึ่ง ตั้งให้อากาโบหมุ่เปนนาย
 ทัพบกนายทัพเรือไปตีเมืองทวาย ครั้นได้เมืองทวายแล้ว มังดอง
 เชื้ออยู่ณเมืองทวาย มังดองจึงตั้งให้แมงตะเฆงชอง
 กองนำ ยกไปตีเมืองมะริด เมืองตะนาว ทางเรือ มังดองจึงตั้ง
 ให้อากาโบหมุ่กับไพร่ในสำเภามหมื่นหนึ่ง ยกไปตีเมืองมะริด เมือง
 ตะนาว ทางบก มังดองยกทัพติดไปทีเดียว กองทัพไปทางบก
 ยังไม่ถึง แมงตะเฆงชองทัพเรือตีเมืองมะริด เมือง
 ตะนาวได้ก่อน ครั้นมังดองถึงเมืองมะริด เมืองตะนาว ยับ
 ยิงรพตไว้ที่เมืองตะนาว มังดองจึงให้แมงตะเฆงชอง
 กับไพร่สองหมื่น มังดองจึงตั้งให้นองระผู้บุตรเปนแม่ทัพนำ ใต้
 บังคับแมงตะเฆงชอง ยกเข้ามากรุงทวารวดีศรี
 อโยธยา มังดองยกเป็นทัพหลวงเข้ามา ครั้นถึงกรุงศรี อโยธยา
 มังดองบังเกิดเป็นวโรกาสสำหรับบุรุษป่วยหนักถึง มังดองจึงตั้งให้
 แมงตะเฆงชองเปนกองรังหัวตั้ง กับไพร่หมื่นหนึ่ง มังดองจึงถอย
 ทัพกลับไปทางระแหง แต่จากบ้านระแหงไปทาง ๘๐๐ ถึงปลายด่านค้อแดน
 มังดองถึงอนิจกรรมตาย มอกระผู้บุตรเอาศพนังดองผู้บิดาใส่ห่อหามไป
 ถึงเมืองมุกไซโบแค้นเดือน ๖ ช่างชน แล้วให้เอาจันทน์แดงจันทน์ขาว
 ทำพนเผาศด้วยสับเอาหน้ากุดตามคัมเพดิง แล้วเก็บอัฐมังดองใส่หม้อใหม่
 บัดทองเอาไปทิ้งเสียกลางน้ำ ๗

๑ ครั้นศักราชได้ ๓๓๒๒ ปี เดือน ๕ บุตรมิ่งทองผู้ชื่อมิ่งดอกกลุ
 ชายใหญ่ได้ราชสมบัติในปีนั้น แด่แม่ดะแมงซึ่งอำมาตย์ กับคน
 หมั้นหนึ่ง ซึ่งเปนกองวังหลังมาถึงเมืองอังวะเดือน ๖ แม่ดะ
 แมงซึ่ง กับคนหมั้นหนึ่ง ก็ได้กวาดต้อนผู้คนครอบครัวไว้ในแขวง
 เมืองอังวะ เข้ามาช่องสุ่มไว้ในเมืองอังวะ คิดกระบอก ไม่ยอม
 เปนข้าเขาด้วยมิ่งดอกซึ่งเป็นเจ้าอยู่เมืองมุกไซโบหามิได้ มิ่งดอกผู้เป็น
 บุตรมิ่งทองซึ่งได้ราชสมบัติ จึงรู้ว่าแม่ดะแมงซึ่งคิดการกระบอกไม่เข้า
 ด้วย จึงแต่งให้จัตระราชาแห่งแคว้นโบแมงแวงประสะรับกงโบ กับคน
 สองหมื่นเปนกองนำยกดงมาล้อมเมืองอังวะไว้ มิ่งดอกจึงยกดงมากับคน
 ๓ หมื่นตั้งอยู่เมืองจะแกงคนตะพากหน้า แคว้นกันอยู่ถึงเจ็ดเดือนจึงได้
 เมืองอังวะ แม่ดะแมงซึ่งหนีออกจากเมือง กองทัพได้ติดตามไป
 ยิงแม่ดะแมงซึ่งตาย มิ่งดอกจึงเลิกทัพกลับไปเมืองมุกไซโบ ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๓๓๒๓ ปี เดือน ๕ บังเกิดอัศจรรย์แผ่นดินไหวได้ยิบ
 เสงยตังกกักองตุจตงเสียงบันทัวไปทั้ง ๕ ทิศ บังเกิดเป็นสุริยุปราคา
 ชาวในปีนั้น น้องชายมิ่งทองผู้ชื่อสะโตอุจะหน้าซึ่งได้ไปหนึ่งเมืองตองอุ
 คิดกระบอกต่อมิ่งดอกผู้หลานซึ่งได้ราชสมบัติอยู่ณเมืองมุกไซโบ แต่งให้
 บระดะแมงแต่งสันตะภผู้เป็นอำมาตย์คุมพลห้าพัน ยกชนมากวาดต้อนเอา
 คนที่เมืองเปรไปเมืองตองอุ มิ่งดอกรู้ว่าสะโตอุจะหน้าเจ้าเมืองตองอุคิด
 กระบอก จึงแต่งให้แม่แวงพระตะกุมพลห้าพันเป็นทัพหน้า ตั้งให้โยดตี
 ทัพคุมคนเจ็ดพันเปนกองหนุน ให้ยกไปรบเอาเมืองตองอุ ศักราช
 ๓๓๒๔ ปี เดือน ๓๒ มิ่งดอกจึงเกณฑ์ให้อากาจอแทงกุมพลหมื่นหนึ่ง ยก

๘
ไปนกงนำ มังดอกกับพดสองหมื่นเป็นทัพหตวงยกไป เดือน ๓๒

แรม ๓๐ ค่ำถึงเมืองคองอ เดือนยชน ๒ ค่ำได้เมืองคองอ จับได้สะโคะ

อุจะหน้า ทังบุตรภรรยาเสนาอำมาตย์ กวาดค้อนเอาขึ้นไปณเมือง

มุกไซโบ ครั้นถึงแล้วจะได้ทำอันตรายเสียหามิได้ มังดอกเดยงไว้คึง

เทาบตบ แดกระดาน พระยาต่อพระยา ซึ่งพาบุตรภรรยา อพยพหนีไป

เมื่อครั้งเมืองหงสาวดีแตกครั้งนั้นไปอยู่เกาะบนแขวงเมืองมัตตะมะ มังดอก

จึงสั่งให้ละเมิงห่วนคุมพล ๓๐๐๐ ให้ไปเกลี้ยกล่อมกระดาน พระยาต่อ

พระยา ละเมิงห่วนยกมาถึงเมืองมัตตะมะ เกลี้ยกล่อมกระดานพระยา

ต่อพระยา ๆ ก็เข้าศวย กระดานจึงว่าแก่ละเมิงห่วนว่าถ้าข้าพเจ้าเข้าเป็น

ข้าเจ้าองวะข้าพเจ้าก็เป็นคนไฉ่ แดเจ้าองวะได้ข้าพเจ้าแล้ว เดยงข้าพเจ้า

ไว้ไม่ฆ่าข้าพเจ้าเสีย เจ้าองวะก็เป็นคนไฉ่ แต่ว่าจับมารดาข้าพเจ้าได้

ครั้งหงสาเสียนั้นแล้ว ถึงชีวิตจะตายจะขอเห็นหน้ามารดาหน่อยหนึ่งเกิด

แล้วส่งไปเมืองมุกไซโบ มังดอกก็เดยงกระดาน พระยาต่อพระยาไว้ ๆ

๑๐ หนึ่งเมืองเชียงใหม่มกกับเมืองออกห้าสิบเจ็ดหัวเมืองนั้น เคยชนแก่

เมืองรัตนบุรีองวะ บัตตะอย่างประเวณเสีย หาได้ไปมาเอา

เครื่องบรรณาการมาถวายตามอย่างธรรมเนียมแต่ก่อนไม่ ครั้นศึกราช

ได้ ๓๓๒๕ ปี เดือน ๓๒ ชน ๘ ค่ำ มังดอกจึงเกณฑ์ให้ติงจาแมงช้องคุม

คน ๓๐๐๐ ไปนกงนำ จึงตั้งให้ธาประระกามะนัคคนเจ็ดพันเป็นกองหนุน

ยกไปตีเมืองเชียงใหม่ เดือนยถึงเมืองเชียงใหม่ รมกัน ๕ เดือนได้เมือง

เชียงใหม่ จับเจ้าจันผู้เป็นเจ้าเมืองได้ทังบุตรภรรยา กองทัพยังมีได้

กลับคืนไป มังดอกลงอนิจกรรมเดือน ๕ นั้น ก็ปลงศพตามอย่าง
ธรรมเนียม ๗

๑ ศักราช ๓๓๒๕ ปีเดือนสี่นั้น มงระผู้บุตรมังดอง เป็นน้องมังดอ
ได้ ชนเสวยราชสมบัติ แลราปะระกามะนี้ ซึ่งเป็นนายทัพมาตีเมือง
เชียงใหม่ จึงเกณฑ์ ให้มหาระรทากับคนเจ็ดพัน คนเอาเจ้าจัน
ทงบุตรภรรยาไปถวายมองระ แลราปะระกามะนี้กับคน ๓๐๐๐ อยู่รักษา
เมืองเชียงใหม่ มงระจึงมีนามปรากฏชื่อว่าเจ้าข้างเผือก จึงเสวย
เจ้าจันแถมบุตรภรรยาเจ้าจันไว้คู่กับตน ณเดือน ๓๓ ในปีนั้น มงระ
จึงสั่งให้ โยดัดหัวนกลงมาทำเมืองสร้างปราสาทเมืองอังวะ ตะละบ้านจิงกิด
ประทุษร้าย ให้นายท่วยว่าตะละบ้านจุดไฟขึ้นในเมืองมุกโซโบ พิจารณา
ได้ความว่าตะละบ้านให้จุดไฟขึ้นทั้งนี้ จะคิดการทำร้ายเจ้าอังวะ มงระ
จึงสั่งให้ประหารชีวิตตะละบ้านเสีย ๗

๑ ศักราชได้ ๓๓๒๖ ปี เดือน ๓๒ มงระจึงสั่งให้อะแซหุ่ยก
ดิงจาโบ คนไพร่หมื่นหนึ่งเป็นกองนำ มงระคุมไพร่สองหมื่นเป็นทัพ
หลวง ยกไปตีเมืองกะแซ ในปีนั้นเดือนยี่ข้างชนได้เมือง กวาดเอา
เชอวงษ์แลเจ้ากะแซมาถึงเมืองมุกโซโบแค้นเดือนสาม ๗

๑ ครั้นศักราชได้ ๓๓๒๗ ปี เดือนหก มงระลงมาจากเมืองมุกโซโบ
เสวยราชย์เมืองอังวะ จึงเสวยเจ้ากะแซแถมบุตรภรรยาเจ้ากะแซไว้คู่
กับตน ถึงเดือนเจ็ดแรมห้าค่ำในวันเดียวนั้นบังเกิดเป็นพยุใหญ่ฝนตก
ฟ้าผ่าลงที่หอกลองที่ ๑ ผ่าลงที่ยอดปราสาทเป็นไฟคิตชนเท่าวงกระตั้ง

ยอดปราสาทหักตั้งนั้นลงมา คับไฟได้ พยุแดฝนก็มันตาตหาย มองระ

• จิงตาม โหราพฤตมาจารย์พราหมณปโรหิต แดพระราชาคณะนักปราชญ์

รชสมบัติคัมภีร์มัญญา จึงทำนายว่าพระราชวงษาแดอาณาประชาราษฎร

ในขอบขัณฑสีมาจะอยู่เย็นเป็นสุข ตบยุคตบเข็ญแดสัตว์ทั้งปวง ให้ชำระ

• สะเกษให้ปด้อยนักโทษ แดสรรพสัตว์ทั้งปวงซึ่งค้องทุกข์เวทนาขังไว้วันนี้ ฯ

๑ เมื่อครั้งศึกราชได้ ๑๑๒๗ ปี เดือน ๑๒ มองระจึงสั่งให้ฉิมพะง โข

ยานกวนจอ โขคุมไพร่ห้าพันยกเป็นทัพหน้า ทัพหนุนนั้นให้เมียนห้วน เนเมียว

มหาเสนาบดีคุมไพร่ห้าพันยกมาทางเหนือ ค้างเทศกาดฝอย ณ เมืองนคร

• เชียงใหม่ ทางทวายนั้นให้เมครา โขคุมไพร่ห้าพันเป็นกองหน้า ทัพหนุน

นั้นให้มหาหนะระทาคุมไพร่หมื่นหนึ่งยกมายังกรุงศรีอยุธยา ค้างเทศกาด

ฝอย ณ เมืองทวาย ออกพระวัดสำแดงยกทั้งทางเหนือทางใต้เข้าไปตีได้

กรุงศรีอยุธยาแล้ว กลับทัพไปเมืองรัตนบุรีอังวะ ฯ

๑ เมื่อศึกราชได้ ๑๑๒๘ ปี ในศึกราชได้ ๑๑๒๘ ปีนี้ ช้อยก

เข้ามาถึงเมืองเชียงหวี โกลดกันกับเมืองอังวะทางสิบห้าวัน มองระจึง

สั่งให้ คิงจา โขกับไพร่ห้าพันเป็นกองหน้า อะแซห้วนกับไพร่หมื่นหนึ่งเป็น

• ทัพหนุน ยกไปตีช้อยแตกไป ฯ

๑ ครั้นศึกราชได้ ๑๑๒๘ ปี ช้อยกทัพกลับเข้ามาอีกครั้งหนึ่ง มา

ถึงตำบลบ้านยอนนี้ โกลดกันกับอังวะทางคืนหนึ่ง มองระจึงสั่งให้ อะแซห้วนกับ

โยดด้ห้วน เมียนห้วน สามนายเป็นแม่ทัพคุมทหารเป็นอันมาก ด้รบ

กันกับช้อยสามวัน กองทัพช้อยแตก จับได้นายทัพช้อยแฮชู่แห กุนคาแย

เมียนกุนแย . ประชวย & นาย กับทหารนายแดงไพร่เป็นคนหกพัน
มองระจิงตั้งให้เตยงไวคุงเท่าบดิน ๗

๑ ครั้นศักราชได้ ๓๓๓๓ ปี ย่อยกทัพกลับมาอีกเป็นสามครั้ง ครั้ง
หลังกวยชวย โบเป็นแม่ทัพช้อย กับรพดเป็นอันมาก มาถึงเมืองกองตุง
ปะมอไกลกันกับเมืองอังวะ/เวงสืบห้าวัน มองระจิงตั้งให้ ติงจา โบตะเวียง

รามะกับไพร่ห้าพันเป็นกองนำ ตั้งให้อะแซหุ่ญักคุมไพร่หมื่นหนึ่ง ทั้ง
ทัพหน้าทัพหลังเป็นคนหมื่นห้าพัน เป็นแม่ทัพยกไปทางบก ทางเรือ นั้น

ให้จางุหุ่ญ เดค้อหุ่ญ กับพดห้าพันเป็นกองนำ อามะดอกหุ่ญเป็นนายกอง
ปืนใหญ่ คุมพดหมื่นหนึ่งเป็นแม่ทัพทั้งทางบกทางเรือ ไปถึงพร้อม

ทัพกันณเมืองกองตุงปะมอ ทัพทั้งสองฝ่ายก็รอรังคังมั่นเจรจากความเมืองกัน
กวยชวย โบแม่ทัพช้อย จึงให้อามาศย์มาหาอะแซหุ่ญัก ว่าจะขอให้

แม่ทัพช้อยกับแม่ทัพพม่าเจรจากความเมืองกัน อะแซหุ่ญักจึงตั้งให้ปลุกโรง
โน้ทามกตางแล้ว แม่ทัพทั้งสองฝ่ายไปพร้อมกันณ โรง เจรจากันว่าตั้ง

แต่วันนั้นไป ขอให้ขาดสงครามกัน จะเปนมิตรสันถวะแก่กัน อาณา
ประชาราษฎรไพร่พลเมืองจะได้ ไปมาช้อยชวยถึงกัน อะแซหุ่ญักก็ยอม

พร้อมด้วยนายทัพนายกองทั้งปวง เลิกกองทัพกลับมาณเมืองอังวะ
ในศักราชได้ ๓๓๓๓ ปี ณเดือนเจ็ดชนดับคำ พม่าลงที่เสาศิคระตาน

แผ่นทอง ที่จากถูกนามประคูเมืองไว้นั้น ครั้นณเดือนแปดเจ้าเมือง
จันท์บุรี นำเอาบุตรสาวมาถวายคนหนึ่ง ๗

๑ ครั้นที่กราชได้ ๑๑๓๓ ปี เจ้าวงษ์ผู้เป็นเจ้าเมืองหลวงพระบาง
 ยกลงมาตุเมืองจันทบุรี เจ้าเมืองจันทบุรีบอกขึ้นไปณเมืองอังวะ มอกระ
 เจ้าอังวะจึงสั่งให้ ชิกชิ่ง โบกุมไพร่สองพันเป็นกองนำ ให้เนมะ โยมทา
 ให้นำคือ คือ ไปสุพลา บุณไพร่สามพันเป็นแม่ทัพหลวง ลงมาตุเมือง
 หลวงพระบางได้แล้ว ไปสุพลาถับขึ้นไปพร้อมทัพทันณเมืองจันทบุรี
 ค้างเทศกาดฝนอยู่ ที่นั้น ฯ

๑ ครั้นที่กราชได้ ๑๑๓๔ ปี ขึ้นเทศกาดฝน ไปสุพลาจึงยกกองทัพ
 ลงมาตุเมืองดับแดเมืองพิไชย รบกันกับกองทัพกรุง กษยทัพ ไปสุพลา
 แดกหนีถอยทัพไปตั้งอยู่ณเมืองเชียงใหม่ ค้างเทศกาดฝนอยู่ ฯ

๑ ครั้นที่กราชได้ ๑๑๓๕ ปี ในปีนั้นกระแซกคิดกระบวนที่อังวะ ด้วย
 อำมาตย์จันตะรชุกก็เด โบกัมไพร่กระแซสามพัน คิดกระบวนใช้ ให้ โยคี
 กระแซเขาเพลิงจุดชนท่มเมือง โยคีจุดเพลิงศาลาวัดชุกจิกง จุดชน
 รมวัดคิตแห่งหนึ่ง พอจับตัวกระแซ โยคีไต่ถามให้การว่า จันตะรช
 อำมาตย์ชุกก็เด โยคีให้ โยคีจุดเพลิงชนสี่ทิศ แล้วจะยกคนสามพันเข้าตี
 เขาเมือง จะฆ่าเจ้าเมืองอังวะเสีย พิจารณาได้ความเป็นดังที่สั่งให้
 ฆ่ากระแซนายเดไพร่สามพันเสีย ออกพระวัดสาแล้วจึงเกณฑ์ให้พระยา
 จำบ้าน กับแสนท้าวไพร่ดาวพันหนึ่งยกเป็นกองนำ ให้เน โยกามะนี
 ฝ่าเมืองเชียงใหม่อยู่ ไปสุพลาถับไพร่ดาวพม่าเก้าพัน เป็นแม่ทัพ
 ยกลงมาตุกรุงทวาราวดีศรีอยุธยา ยกออกจากเมืองเชียงใหม่คืนหนึ่ง
 ประมาณทางห้าร้อย ไปสุพลาว่าพระเจ้าบ้าน คิดการประทุษรู้อย

เข้าด้วยกองทัพไทย กัดบ้จะรบไปสู่พลา ๆ จึงกัดบ้ทัพเข้าไปอยู่ในเมือง
 เชียงใหม่ พอกกองทัพกรุงศรีอยุธยาชกชนมาทงกองทัพกาวิละพระยาตคร
 พระยาจำบ้าน บรรจบกันเข้าล้อมเมืองเชียงใหม่ ไปสู่พลา เหนะโย
 กามะนี แดกหนีออกจากเมืองเชียงใหม่ ไปอยู่เมืองหน่าย ฝ่ายภรรยา
 ไปสู่พลาซึ่งอยู่ณเมืองอังวะนั้นเจ้าอังวะจำไว้ ภรรยาไปสู่พลาให้คนมา
 บอกไปสู่พลาว่า อย่าให้ ไปเมืองอังวะเป็นอันตรายที่เดียว ไปสู่พลา
 จึงหลบหลัดก้อยู่ ณบ้านชุกเกียน ใกล้กันกับเมืองตองอูทางห้าวัน ฯ

๑ เมื่อศักราชได้ ๓๓๓๕ ปี มีคราตงมาแต่เมืองอังวะ ให้ปะกัน
 หุ่นเกณฑ์เอารามัญหม่นหนึ่งเป็นแม่ทัพไปตีกรุงศรีอยุธยา ปะกันหุ่น
 จึงเกณฑ์ให้พระยาแจ้ง ตะตะเซ่ง พระยาอู เป็นกองนำ กับไพร่สามพัน
 ให้แพ็กจาเป็นแม่ทัพยกก่อน ไปตั้งฉางอศัมฉางปากัก ถ้าเดียงเอาเสบียง
 อาหารเข้าไว้ ให้ ได้ เต็มฉาง ออกพระวัดสำแล้ว ปะกันหุ่นกับไพร่
 เจ็ดพันจึงจะยกไปตาม ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๓๓๓๖ ปี จะให้ยกกองทัพตงมาแต่เมืองอังวะไปตี
 เอากรุงทวาราวดีศรีอยุธยา ปะกันหุ่นผู้เป็นเจ้าเมืองเมาะคะมะ เก็บเอา
 เงินทองแก่ภรรยานายทัพนายกอง แดไพร่ส้มิงรามัญซึ่งยกไปทำฉางนั้น
 ไพร่พลเมืองได้ ความเดือดร้อนนัก ตะตะเก็งจึงมีหนังสือไปถึงพระยาแจ้ง
 ตะตะเซ่ง ส้มิงรามัญทั้งปวง ว่าปะกันหุ่นทำให้ ได้ ความร้อนเข็ญสุดที่
 จะทนแล้ว ให้พระยาแจ้ง ตะตะเซ่ง ส้มิงรามัญเร่งคิดยกทัพกัดบ้มา
 ณเมืองเมาะคะมะเป็นการเร็ว พระยาแจ้ง ตะตะเซ่ง ส้มิงรามัญทั้งปวง

รับอาสาจะมาก่แหกเอาคนสามพันในค่ายล้อมเขานางแก้วให้ได้ ครั้นเช้า
 กองทัพไทยซึ่งล้อมพม่าไว้ นั้น ไพร่พลพม่ากองทัพช่วยล้มค่ายเป็นอันมาก
 อะแซหฺวุ่นกจึงบอกหนังสือไปถึงมอญพระเจ้าอังวะ ว่าถ้าจะเอาคนสามพัน
 ให้ได้ จะเสียคนกว่าสามหมื่น ด้วยจวนเทศกาลฝนไพร่พลอดเสบียง
 อาหาร จะขอกองทัพมาแรมค้างอยู่ ณเมืองเมาะคะมะ ค่องรุ่ง
 มีนำข้าพเจ้าจึงจะยกกองทัพเข้าไปตีกรุงศรีอยุธยา ทั้งพม่าสามพันทั้ง
 นายทัพนายกองเอามากถวายให้จงได้ มอญพระเจ้าอังวะจึงตอบไปว่า ซึ่ง
 อะแซหฺวุ่นกบอกมานั้นชอบด้วยราชการอยู่แล้ว ทั้งนักสู้แต่อะแซหฺวุ่นก
 จะคิดผ่อนปรนเอากรุงศรีอยุธยาให้จงได้ ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๓๓๓๗ ปี มอญระกถับชนไปณเมืองอังวะ ครั้น
 ณเดือน ๓๓ ในบั้น อะแซหฺวุ่นกให้แมงยงกับนายกองผู้น้อย กับบัน
 ยิแยมของจอบ บันยิตะจอง ๓ นาย กับไพร่สองหมื่น ให้ยกไปทาง
 ระแหง อะแซหฺวุ่นกกับไพร่หมื่นห้าพัน เป็นแม่ทัพเข้าล้อมเมือง
 พิศณุโลก อะแซหฺวุ่นกจึงแยกกองทัพลงมารบกับกองทัพกรุงศรีอยุธยาซึ่งชน
 ไปช่วยปากพิง ครั้นเมืองพิศณุโลกเสียแก่พม่าแล้ว อะแซหฺวุ่นก
 หนังสือไปตั้งมอญพระเจ้าอังวะ พอมอญพระเจ้าอังวะถึงอนิจกรรมตาย
 จึงจุบาบุกรมองระชนเป็นเจ้า จึงให้ชาหลวงลงมาให้เลิกกองทัพ ทั้งทัพ
 เมืองทวาย, เมืองมริค, เมืองคณาจ. อะแซหฺวุ่นกซึ่งไปตีเมืองกรุง กถับชน
 ไปเมืองอังวะ จึงจุบาปลงศัพมอญระผู้เป็นบิดาตามอย่างธรรมเนียม ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๓๓๓๗ ปี จึงจุบาผู้เป็นบุตรมอญระชนด้วยราชสุ มบัติ

พระเจ้าเมืองจิงกูจา เมื่อมองระบิตายังอยู่เห็น ตั้งให้พระเจ้าเปน
 เจ้าเมืองพระเจ้า ในบั้นพระเจ้า กับอะตวนหวุ่นอำมาตย์ คิดการ
 กระทบค้อจิงกูจาผู้ พงได้ราชสมบัติ จิงกูจาจึงให้เอาพระเจ้า กับ
 อะตวนหวุ่นอำมาตย์ฆ่าเสีย แล้วจิงกูจาทำบุ๋นรุ่งพระพุทธรูป พระสถูป
 พระเจดีย์ วัดวาอาราม อันชำระศุขตพั้งนั้น ให้ตั้งรั้วบิตทอง ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๓๓๔๒ ปี จิงกูจาเจ้าอังวะตั้งให้ ถอดอะแซหวุ่นกั
 ออกจากราชการ แล้วจิงกูจาตั้งให้ เอาอะเมียงสะแ่งผู้ เปนลูกมั่งตอง
 เปนน้องมองระ เปนอ่าจิงกูจา ตั้งให้ ไปฆ่าเสีย แต่ปะตุงแยกไปไว้ ฟาก
 จักเกิง ปะคานสะแ่งแยกไปไว้ เมืองแปงยะ แปงตะแดแยกไปไว้
 ณบ้านชกัก ตามคนนเปนลูกมั่งตอง เปนน้องมองระ ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๓๓๔๓ ปี พระเจดีย์ณเมืองแปงยะ โกล่กันกับ
 เมืองอังวะทางตำบร้อย มีนามชื่อว่าชุกชุก พงดงทหนง อนง
 พระพุทธรูปซึ่งอยู่ ณเมืองจะเก็งคนละฟากหน้าเมืองอังวะ ให้ เปนน้ำพระเนตร
 ไหลออกมาครั้งหนึ่ง จิงกูจาให้แต่งเครื่องนมัสการไปนมัสการพระ ตำบล
 ชือต๊ะหะ ค้อกับเมืองอังวะโกล่กันทางห้าคั้น จิงกูจายกไปทางเรือได้
 ตำบคั้น มองหม่องเปนบุตรมองตอกกับพวกเพื่อนเปนนอนมาก เข้าปล้น
 ซึ่งเอาสมบัติชนเปนเจ้า มองหม่องจึงให้หาปะตุงสะแ่ง ปะคานสะแ่ง
 แปงตะแดสะแ่ง ผู้ฮ่าวตำบคินมาพร้อมกันณเมืองอังวะ มองหม่อง
 จึงว่าสมบัติฮ่าวเขาเกิด ปะตุง ปะคาน แปงตะแด จึงว่าสมบัติทง

ได้ ด้วยบุญของเจ้า ๆ จึงเอาเกิด ^๕ จึงตั้งอะแซห่วนัก ^๕ คงที่อะแซห่วนัก ^๕
 พรรคพวกมองหมองซึ่งคงเป็นเสนาบดีชนใหม่ซุ่มเหงเอาบุตรสาว ^๕ เก็บบริบ
 เอาพัศคุดทองเงินของอาณาประชาราษฎร์ซึ่งหาความผิดมิได้ ^๕ แดชาวบ้าน
 ไพร่พลเมืองได้ ความเชยแค้นเคืองเคียดครอันนัก ^๕ ประตุงจึงปลุกษาด้วย
 ญาตวงษ์แดเสนาอำมาตย์คนเก่า ^๕ ว่ามองหมองได้เป็นเจ้า ๕-๖ วัน
 ซุ่มเหงอาณาประชาราษฎร์อันเชยตุงน ^๕ หากควรที่จะให้ ^๕ เสวยราชสมบัติไม่
 เสนาบดีไพร่พลเมืองเป็นใจด้วยประตุงเข้าล้อมเอาวัง ^๕ รบกันกับมองหมอง
 แดเจ้าจนเที่ยง ^๕ ผู้คนล้มตายเป็นอันมาก ^๕ จับตัวมองหมองได้ แล้ว
 ซ่าเสย ^๕ ประตุงได้ ^๕ เสวยราชสมบัติ ^๕ แล้วสั่งให้ ^๕ เอาเกวียนบรรทุกศพ
 ซึ่งรบกันตายนั้นไปทิ้งเสียนอกเมือง ๗

๑ ในบั้นนั้นประตุงไซ้ให้ ^๕ มหาสัตว์ระอำมาตย์ ^๕ จอกตะลุงโบ ^๕
 กับเรือรบ ๕๐ ลำ ^๕ คนประมาณพันหนึ่ง ^๕ ให้ ^๕ ชนไปจับตัวจิงกู ^๕ ครั้น
 ยกไปถึงบ้านนั้น ^๕ โฉมโกลดกันกับอังวะทางหกคั้น ^๕ จิงกูกับไพร่เหล็ดอหน้อย
 สามสิบคน ^๕ กับมเหสีนางห้าม ^๕ จิงกูก็พาเข้ามาหาพระหุดสัตว์ระอำมาตย์
 ว่าประตุงผู้ ^๕ ฮาว ^๕ ได้ ^๕ ราชสมบัติแล้วเห็นเราหาตายไม่ ^๕ มหาสัตว์ระอำมาตย์
 เอาตัวจิงกูกับบุตรภรรยาจำตงมาถวายแก่ประตุง ^๕ ๆ ^๕ สั่งให้ ^๕ ซ่าจิงกูทั้งบุตรภรรยา
 เสยให้ ^๕ สัน ๗

๑ ครั้นศึกราชได้ ^๕ ๓๓๔๔ ^๕ ปีเดือนเจ็ด ^๕ เพตาสองยามเคษ ^๕ งะพุงพม่า
 เป็นคนทองเทียวอยู่ในเมืองอังวะ ^๕ กับพวกเพื่อนประมาณสามร้อยเคษ
 เข้าปล้นชิงเอาสมบัติ ^๕ รบกันกับประตุง ^๕ ผู้ ^๕ คนล้มตายเป็นอันมาก

๑๘

ประตุงจับคังจะพุงได้ทั้งพวกเพื่อนสัน ประตุงให้ฆ่าเสีย ในบั้นเดือน

• สิบสอง • ประตุงสั่งให้ ทำเมืองใหม่ ตำบลที่มองกากับเมืองอังวะทาง

สามร้อยทิศศวันออก ๗

๑ ศักราชได้ ๑๓๔๕ ปี เดือนเจ็ด ประตุงยกไปอยู่ณเมืองอามะระบูร

สร้างใหม่ ในบั้นเดือนสิบสอง ประตุงจึงสั่งให้ แยกกะบันทวนกับ

เสนาบดี คุมไพร่สี่พันแปดพันห้า จึ่งตั้งให้จระกุดะแข่งผู้ บุครคุมไพร่

หมื่นหนึ่งเป็นแม่ทัพ ยกไปทางเมืองต้นศวยแขวงเมืองยะไซ่ทางหนึ่ง

ให้แบ่งคุมทวนกับเสนาบดีคุมไพร่สี่พันแปดพันห้า ตั้งให้กามะระแข่งผู้

บุครคุมไพร่หมื่นหนึ่ง เป็นแม่ทัพยกไปทางเมืองมะฮิดะมุ แขวงเมือง

ยะไซ่ทางหนึ่ง ตั้งให้ สิริตะเวียงแยของเดชะแจกเรจ้อ โบ คุมไพร่

สี่พันแปดพันห้า ตั้งให้ บุครชายใหญ่คุมไพร่หมื่นหกพันแปดพัน

ยกไป ทางเมืองคองกักชั้นยะไซ่ ให้ยกไปตีเมืองคญะวะตี คือ เมืองยะไซ่

แต่ทัพบุคร ใหญ่ยกไปถึง ประตุงจึงตั้งให้มหาจ้อแทงตะยาแย, จ้ออากาศแย,

จ้อตะมุทแย, ของเดชะ, คุมไพร่ห้าพัน เวียรบทเดห้าร้อยห้า ยกไป

ทางทะเล ณเดือนอายุถึงเมืองคองกัก แล้วยกไปตีเมืองคันดอย เจ้าเมือง

คันดอยผู้ ขอว่าจ้อคแตกหนีออกจากเมืองข้ามทะเลไป กองทัพพม่าทั้งทัพ

บกทัพเรือลงเรือตามไปณเดือนนี้ ถึงเมืองยะไซ่พร้อมทัพกันทั้งสามทาง

ณเมืองเดิมซึ่ง โกลัดกันกับเมืองยะไซ่ทางประมาณร้อยหนึ่ง เจ้าเมืองยะไซ่ยก

พลทหารเสนาบดีออกมารบ เจ้าเมืองยะไซ่แตกหนีกลับเข้าเมือง กอง

ทัพพม่าใจคิดตามเข้าไปตีเมือง เจ้าเมืองยะไซ่หนีออกจากเมือง กอง

ทัพพม่าใจคิดตามเข้าไปตีเมือง เจ้าเมืองยะไซ่หนีออกจากเมือง กอง

ทัพพม่าคิดตามจับตัวได้   ณเดือนสามชนสืบตามคำ   กวาดต้อนเอา
 เชื้อวงศ์บุตรภรรยาศฤงคารบริวารเสนาบดี   เจ้าคิญะวัตเจ้าเมืองยะโฮ
 แม่ทัพจึงตั้งให้จอกชูคุมไพร่หมื่นหนึ่งให้อยู่รักษาเมืองคิญะวัต   แตนายทัพ
 นายกองกักต้อนมายังเมืองอำมระบูรณะเดือนห้า   ประคองตั้งให้เตยงเจ้าเมือง
 คิญะวัตทั้งบุตรภรรยาแถมเสนาบดีไว้   เจ้าเมืองคิญะวัตบ่วยถึงอนิจกรรม
 แถมเสนาบดีทั้งปวงกับไพร่ห้าหมื่นของเจ้าเมืองยะโฮนั้น   ประคองให้ภูมฐาน
 ไร่นาเป็นที่ทำกินค้ำเอาบดิน   ๗

๑   ศักราชได้ ๓๓๕๗ ปี   แบ่งตะแถมผู้น้องประคอง   เจ้าเมืองอำมระบูร
 คิถกระบด   มีผู้เอาความมาว่าพิจารณาเป็นสำคัญ   ประคองตั้งให้เอา
 แบ่งตะแถมผู้น้องไปฆ่าเสียทั้งพวกเพื่อนประมาณห้าสิบเศษ   ในปีนั้น
 ณเดือนเก้า   ประคองจึงตั้งให้หมัดมแดง   ประแดงโบ   แปดองจา   นะจักกโบ
 ทองพยุงโบ   ให้เนมะโยคองนระวัด   กับไพร่สองพันห้าร้อยเป็นกองนำยกไป
 ทางบก   สละทิ้งทางเคียงยกทางเรือ   ให้บาวาเซียง   แองยงเตจะ
 อุดินยอ   ให้ยี่วุ่นเป็นแม่ทัพเรือกับไพร่สามพันไปตีเมืองกลาง   ให้แกงวุ่น
 กับไพร่สี่พันห้าร้อย   เป็นไปชุกมังคัมกองทัพบกเรือไปตีเมืองนคร   ชุมพร
 ไชยา   ทางทวายนันให้จิกแกทวาย   มะนิจอกอง   สี่หะแยจ่อแต่ง
 เปยะโบ   ทวายห่วน   กับไพร่สามพันเป็นกองนำ   ตะแรงยามชู
 มะนิตินตะ   สรุณจอกอง   กับไพร่สามพัน   ให้จิกสินโบเป็นกองหนุน
 ให้อนอกแถมคิกห่วนกับไพร่สี่พัน   เป็นไปชุกแม่ทัพยกมาทางเมืองราชบุรี
 ทางเมาะคมะนั้นให้กตาวุ่น   บิดงยง   สู่เดจี   บัญญาอู   อากาจอแทง

ฐานฐานโบ ออกง้วน บัณฑ์ระของ ตะโมง้วน ชุขของอากาศ กับไพร่
 หนึ่งหนึ่ง ให้เมี่ยวหวุ่นบังคับนายทั้งปวง เป็นแม่กองหน้าที่ ๓ กองหนุน
 ให้น้อยยแตกยาแยะของ จอกาโบ ตะแรงบัณฑ์ ตุกแยโบ กับไพร่
 ห้าพัน ตั้งให้เมียนเมง้วนเป็นแม่กองที่ ๒ ยังกัณฑ์หนึ่ง
 ยวนจุน จิดกอง สิริยะ แกงจุน แยะจุน กับไพร่หนึ่ง กามะระแห่ง
 บุตรชายน้อยเจ้าอังวะเป็นแม่ทัพที่ ๓ อีกทัพหนึ่ง แมกชราโบ อคิตอ
 อากาบัณฑ์ มะโยตจุน กับไพร่หนึ่ง ให้จักกูระแห่งบุตรชายกลาง
 เจ้าอังวะเป็นแม่ทัพที่ ๔ กองทัพเจ้าอังวะทัพหน้า จาวาโบ ยะไซโบ
 ประกันจุน ดอกาชุงถองจุน เมจุนจุน กับไพร่ห้าพัน อะแซงงมูเป็นแม่กอง
 บีกชวาเจ้าอังวะ อำมะดอกจุน ควนแข่งจุน เดจอพวา ยัดจอกโบ งาจุน
 กับไพร่ห้าพัน ตั้งให้มะยอกจุนเป็นแม่กองบีกชวาเจ้าอังวะ แดกะโรยะ
 กิมู เตแข่งจุน ยวนจุน ยกจุน สิบจอพวากับไพร่ห้าพัน ตั้งให้
 คองแวงหมู่เป็นแม่กองบีกชวาทัพหลวงเจ้าอังวะ ะวาดจุน ออกมาจุน
 โมกองจอพวา โมมิกจอพวา โมเยียงจอพวากับไพร่ห้าพัน ตั้งให้
 อะนอกแวงหมู่เป็นแม่กอง ๆ ทัพปะตุงเจ้าอังวะไพร่สองหมื่น ให้อินชะ
 ะแห่งบุตรชายใหญ่ ให้อินชะจุนอำมาตย์ อยู่ว่าราชการเฝ้าเมือง
 อังวะ ทางระแห่งนี้ให้ ชุขคองนอระทา ชุขคองสิริจอพวากับไพร่
 สามพัน ตั้งให้ชุขคองเวระจอบแทงเป็นแม่กองทัพหน้า ตั้งให้ จอบของ
 นอระทาคุมไพร่สองพันเป็นกองหนุน ทางเชียงใหม่ให้สะโตมะหาสิริ
 อูจจะหน้าเป็นแม่ทัพคุมนายทัพแฉไพร่สองหมื่นเศษ ฯ

๑ ครั้นยกมาถึงเชิงแส่น สะโตมะหาสิริอุจจะหน้า จึงบังคับให้
 บั๋นยี่ตะจองโบ จุยตันตองโบ แยกอนอระทา ปตันโบ นัตซุมะดำโบ
 มุกอุโบ ตำระจอชู กับไพร่ห้าพัน ให้เมมะโยตีหะชยะ เปนแม่ทัพยกมา
 ต่เมืองพิศณุโลก ครั้นได้พิศณุโลกแล้วตงมาตั้งทัพอยู่ปากฟิง ทางแจ้ห่ม
 นั้นให้เมื่อยยอง เชียงกะเด พระยาไชยะ น้อยอันทะ กับไพร่สามพัน
 ตงให้ธาประระกามะนี้เป็นแม่ทัพยกมาทางแจ้ห่มเปนกองหน้า ยกขึ้นไปด้อม
 เมืองนคร แยกแกโบ พระยาแพร์ อชุนวุ่น ยุติงแจกกะโบ นมะโยยหะ
 ตะมิต กับไพร่หมื่นห้าพัน สะโตมะหาสิริอุจจะหน้าเปนแม่ทัพยกขึ้นไปด้อม
 เมืองนคร ครั้นกองทัพกรุงศรีอยุธยายกขึ้นไปช่วยเมืองนคร ประทะกัน
 กับกองทัพพม่ารบกันที่ปากฟิง กองทัพพม่าแตกหนีกระจัดกระจายล้มตาย
 เสียมาแต่ไพร่พลที่นั้นเป็นอันมาก กองทัพพม่าซึ่งแตกไปแต่ปากฟิง
 ไปที่เมืองนคร ค่ายด้อมบอกแก่เจ้าพเจ้าซึ่งเป็นธาประระกามะนี้ กับสะโต
 สิริอุจจะหน้า ซึ่งเป็นไปชุกแม่ทัพ ซึ่งด้อมเมืองนครว่า กองทัพ
 กรุงศรีอยุธยาได้ติดตามชนมาแล้ว ธาประระกามะนี้ สะโตมะหาสิริ
 อุจจะหน้า ซึ่งเป็นไปชุกแม่ทัพได้รบกันกับทัพกรุงแต่เข้าจนเที่ยง กอง
 ทัพพม่าซึ่งด้อมเมืองนครนั้น แยกหนีไปพร อุมทัพกัณณเมืองเชิงแส่น
 พอมตราให้ชาหดวงถือนั่งตั้งขึ้นชื่อว่า เจ้าอังวะนายทัพนายกองทั้งปวง
 ถอยทัพกลับมาเมืองอังวะแล้ว ให้เร่งสะโตมะหาสิริอุจจะหน้านายทัพ
 นายกองแต่ไพร่พล อย่าให้ถ่วงเทศกาดฝน ให้ถึงเมืองอังวะตามกำหนด
 แต่ธาประระกามะนี้ให้เป็นเจ้าเมืองเชิงแส่นกับไพร่พม่าสามพัน ฯ

๑ ครั้นเมื่อศึกกราชได้ ๑๓๔๗ ปี เจ้าอังวะให้บิณฑุเวซอ ชุยกอง
 เวระจอกแห่ง กับไพร่สองพัน จอมของนอระทา กับไพร่พันห้าร้อย
 ไปชุกแม่ทัพ ราชประกามะณี กับไพร่สามพัน เข้าเมืองเชียงแสน
 อยู่ครั้งนั้น มีคราชนไปให้ เจ้ากองทัพจอมของนอระทาไปชุก ได้คนมา
 เจ้ากองทัพแต่ห้าร้อย ทนไปก่อนสองพันห้าร้อย ยกไปตีเมืองฝางได้
 แล้วให้ตั้งทำโรนาอยู่ที่นั่น แต่ราชประกามะณีกับไพร่ห้าสิบคน ไปชุก
 นอระทาให้กลับไปจัดแจงบ้านเมือง ทำโรนาอยู่ณเมืองเชียงแสนประมาณ
 ห้าหมื่นคน พระยาแพร์ พระยาของ ยกกองทัพมาณเมืองเชียงแสน
 ข้าพเจ้าผู้ เป็นราชประกามะณีหนีไปหาพระยาเชียงราย ๆ จับข้าพเจ้าได้ ส่ง
 มาเมืองตคร เจ้าเมืองตครส่งมากรุงศรีอยุธยาตั้งเท่าบัดนี้ แต่ข้าพเจ้า
 ราชประกามะณีรู้ว่า ราชมัญญ์ข้าราชการคนเก่าในเมืองหงษาวดีบุตรชั้นดุน
 อามาตย์ทนต์ บุตรจอกะตุกวัน เป็นกงหน้า ตะเม็งหวุ่นไปชุก ยกมา
 ทางเมืองเมาะคะมะจะมาตกรุงศรีอยุธยา ตั้งรวมเสบียงอาหารอยู่ที่
 ดินแดง กองทัพกรุงศรี อยุธยา ยกขึ้นไปตีกองทัพพม่าแตกหนีตายเป็น
 อ้นมาก ข้าพเจ้าได้ทราบเกล้า ๆ จำได้แต่เท่านั้น ก่อนมังตองยังไม่ได้
 เป็นเจ้า ข้าพเจ้าราชประกามะณีได้รู้มา มีนามชื่อว่าเจ้าอาทิตย์ ได้
 สัมภักดิ์สืบมี มีบุตรคนหนึ่ง ได้สัมภักดิ์สืบห้าปี ตั้งให้สาของหนึ่งเมือง
 หงษาวดีสามเดือน แชนหมู่กิดประทุษ รุร้ายฆ่าสาของเสีย แชนหมู่ชน
 เป็นเจ้าได้เจ็ดปี มังตองไปตีเอาเมืองหงษาวดีได้ มังตองได้ราชสมบัติ
 เมืองอังวะเจ็ดปี มังตองมีพชายคนหนึ่ง น้องชายคนหนึ่ง ก่อนยังไม่ได้เป็น

เจ้าหน้าพิชชทาย นื่องชื้อตะโตะอุจะหน่ายังอยู่คั้งเท่าบัตัน มังดอง
 มีบุตรชาย ๖ มีบุตรหญิง ๓ รวม ๙ คน ครั้นมังดองถึงอนิจกรรม
 มงดอกได้สมบัตินี้ มีบุตรชายคนหนึ่ง ชื่อนองหม่อง ได้นำเมืองสามปี
 มงดอกถึงอนิจกรรม มงระไ้ราชสมบัตินี้ มีบุตรชายชื่อจิงกูคนหนึ่ง
 ะแดงคนหนึ่ง มีบุตรหญิงสองคน แต่ได้นำเมืองอยู่ ๓๓ ปี มงระ
 เปนโรคสำหรับบุรุษถึงอนิจกรรม จิงกูได้ราชสมบัตินี้ห้าปี จิงกูถึง
 อนิจกรรม มงหม่องได้ราชสมบัตินี้หกวันครึ่งถึงอนิจกรรม ประคองได้
 เสวยราชสมบัตินี้ ชำแปงตะแดงน้องชายสุดท้องเดียว ยังอยู่แต่ปะกานสะแข่ง
 บุตร แต่บุตรมังดองยังคงอยู่เท่าทุกวันนี้แต่สองคน มีบุตรชาย ๓ หญิง ๓
 อินชะสะแข่ง ๓ จักกูสะแข่ง ๓ กามะสะแข่ง ๓ รวม ๖ คน
 ขอบเตชะ ๗

